TOEN EN NU

Het ontstaan van het Arubaanse carnaval: Aruba Tivoli Club (1)

Van de jaren '20 tot in de jaren '80 speelde het sociaal leven van Arubanen zich voor een groot gedeelte af in clubs. Daar werd gesport, gefeest en carnaval gevierd. In Oranjestad was Aruba Tivoli Club de eerste club die carnaval vierde, al meer dan 75 jaar geleden.

door **Evert Bongers**

De Aruba Tivoli Club werd in 1921 opgericht door dr. Eloy Arends die na zijn studie op het eiland terugkwam en een enthousiast tennisser was. Hij speelde met zijn vriend Piet van Leeuwen op een zandbaan aan de Nassaustraat, tussen het gebouw van de Caribbean Mercantile Bank en de Kruisweg. Omdat er veel belangstelling bleek te zijn voor de sport, besloten de heren een tennisclub op te richten, de Aruba Tennis Club (ATC). Zij kregen van Maximiliano Francisco Arends, grootgrondbezitter en beter bekend als Shon Bibi, een terrein met een pand erop aan de Wilhelminastraat; daarachter werden met behulp van de leden drie tennisbanen aangelegd. Het pand, een cunucuhuis, werd het eerste, voorlopige, clubgebouw. Dr. Eloy Arends werd de eerste voorzitter, Piet van Leeuwen secretaris en Anna Arends 'penningmeester'. De belangstelling om op de banen te spelen was groot, maar het bleek een hele klus om materiaal (rackets, ballen en netten) uit de VS te krijgen. Er was aanvankelijk ook geen echt clubgebouw, dat moest nog worden neergezet en daar moest financiering door de leden en de banken voor geregeld worden. Het zou uiteindelijk 22 jaar duren tot het in 1943 eindelijk zover was.

Firma Petrona en Croes zorgde voor de bouw van de club met 'kegelbaan', waarmee de bowlingsport in Aruba geïntroduceerd werd. Een probleem was dat de gouverneur geen drankvergunning wilde verlenen aan een sportclub. Dat werd opgelost door in de naam van de club het woord Tennis te vervangen door Tivoli, waarbij de afkorting ATC gehandhaafd kon worden. Daarmee was het geen sportclub meer maar een zogenaamde 'social club', een gezelligheidsvereniging met een sociëteitsvergunning, en daarmee waren de bezwaren van de gouverneur van de baan. Nu kon er bij festiviteiten drank verkocht worden, waarbij de leden – volgens een der sprekers op een lustrumviering – "kennis konden maken met de heer Bacchus". De naam Tivoli is trouwens ontleend aan het amusementspark met dezelfde naam in Kopenhagen. Al in de oorlogsjaren waren er uitwisselingen met tennisclubs op Curaçao (de Curaçaose Sport Club) en in Caracas (Club Paraiso). De ATC was ook betrokken bij de oprichting van de Aruba Sport Unie (ASU) en de Aruba Lawn Tennis Bond (ALTB) in 1954.

Aruba Tivoli Club was de eerste 'social club', gezelligheidsvereniging, maar alleen voor 'the high society', de elite. Voorbehouden aan families Arends, Laclé, Oduber, Wever en zo meer. Men kon lid worden na ballotage door de leden. Elk jaar werd een debutantenbal georganiseerd voor de dochters van de vooraanstaande families op het eiland, die dan formeel werden voorgesteld aan de leden en aan belangstellende vrijgezellen. Dat was jaarlijks een groot succes. Er werden ook feesten gevierd ter gelegenheid van Kerstmis, Nieuwjaar en Halloween, 'het feest van de duivel'. *Christmas dinners* en Halloween *parties* waren Amerikaanse tradities die werden overgenomen van de Amerikanen uit de Lago Colony, met wie er regelmatig sportontmoetingen waren en van wie deze gebruiken werden overgenomen. Daarbij hoorde ook de traditie van aanschaf en optuigen van kerstbomen, voor de komst van de Lago onbekend op Aruba.

Eerste parada van Tivoli door Oranjestad, met Reina Diana Arends, 1946.

En dan was er carnaval. Een van de leden van Tivoli Club, Ada Arends, was in Europa geweest en na terugkeer vertelde zij over het carnavalsfeest dat zij had meegemaakt in Venetië. Zij suggereerde om zoiets als thema te kiezen voor een geldinzameling voor het nieuwe clubhuis. Dat sloeg aan. In de allereerste jaren van Tivoli Club bleef de carnavalsviering strikt binnen de club; buitenstaanders wisten er helemaal niet van. Verkleedfeesten waren bij Tivoli heel populair en in chique, Europese stijl. Op zo'n 'bal masqué' kon iedereen, ook de hoogwaardigheidsbekleders van het eiland die altijd serieus waren en in pak gekleed, anoniem en – letterlijk – onherkenbaar uit hun bol gaan. In de carnavalsweek werd er de zogenaamde 'Mamaracho'-avond gehouden, een gemaskerd en gekostumeerd feest om in de carnavalsstemming te komen. Een avond vol gekkigheid, maar wel in de stijl die Tivoli waardig was. Er werd in groepen pantomime gespeeld, met vleugjes sociale humor en politieke satire. Daar werd wekenlang voor gerepeteerd. Vroeger was er ook nog een luxe bal, 'Luhoso' genaamd. Dat was op de avond na het Mamaracho-feest. Er werden de weelderigste en duurste kostuums gedragen. Het was zo'n elegante gebeurtenis dat het publiek buiten het gebouw zich stond te vergapen aan de gasten die aankwamen en naar binnen gingen. Dit gemaskerde feest was alleen voor leden natuurlijk, maar er waren altijd wel wat indringers die achter hun masker onopgemerkt konden meefeesten. Het feest werd gehouden aan de vooravond van de grote carnavalsparade in Oranjestad en dat was meteen de oorzaak dat ermee gestopt werd: de leden klaagden dat zij de volgende dag te uitgeput waren voor de grote parade!

Carnavalsparade in convertibles trekt langs het Tivoligebouw, 1954.

Hoogtepunt uit de oorlogsdagen was de viering in 1943 van een Victory dansavond voor de op Aruba gelegerde geallieerde militairen. In de oorlogsjaren was verduistering verplicht. Daarom werden de lampen van de tennisbanen aan één kant door schotten afgeschermd om de lichten aan het zicht vanaf zee te onttrekken. Carnaval werd dus aanvankelijk binnen de club gevierd, later (in 1946) ook in de straten van het centrum van de stad, in auto's en op trucks, bedekt met palmbladeren. Op zo'n truck, onder die palmbladeren, zat een primitieve band met trommels en blaasinstrumenten die de hele tocht één deuntje speelde, meegezongen door iedereen: "Carnaval, carnaval, ay ki dushi nos carnaval". Meer tekst was er niet. Dat was dus de 'road jam' van de vroegste jaren in Oranjestad.

In de loop van de jaren '40 en de vroege jaren '50 is de 'parada' steeds meer uitgegroeid, aanvankelijk met andere clubs uit de stad zoals Club Caribe, Watapana, Antilliana en commerciële groepen zoals Viceroy, Esso en Elmar. Later ook met groepen en steelbands uit San Nicolas. Daar was de Caribische variant van het Arubaanse carnaval ontstaan, ontwikkeld door Lago-arbeiders die afkomstig waren uit de Engelstalige Caribische eilanden, met name Trinidad. Ook in San Nicolas was dit carnaval heel klein begonnen: de eerste parade werd zonder toestemming gehouden, het jaar daarop mocht het van de politie alleen door de Sint Maartenstraat in de *Village* trekken. 'Steel pans', gefabriceerd uit olievaten, bepaalden het muzikale deel. In de vroege jaren waren de carnavalsvieringen van beide steden geheel gescheiden en stonden zelfs op vijandige voet met elkaar.

Wordt vervolgd...